

TÜRKÇEDEKİ BOZULMA VE YABANCILAŞMAYA KARŞI DİLYMİZİN KORUNMASI

TÜRKÇEDEKİ BOZULMA VE YABANCILAŞMAYA KARŞI DİLYMİZİN KORUNMASI Her dil içinde bulunduğu þar ve ihtiyaçlara göre yeni geliþmeler kaydeder. Dilimiz de bugün çağın medenî geliþmelerine ve kùltürümüzün verimlerine ifade aracı olarak iç ve dıþ yapısı bakımından birtakım yeni geliþmeler kaydetmektedir. Büyük medeniyet hamleleri, o medenî geliþmeyi yapan ve ona katılan milletlerin dillerinde bir kıysım deðiþme ve geliþme kaydeder. Dođuda Ýslâmiyet büyük bir medenî hamlesi gerçekleþtirmiş ve bu medeniyet dairesine giren milletlerin dillerinde önemli ölçüde deðiþmelere yol açmıştır. Sonra Batıda Rönesans ile bir medeniyet hamlesi olmuş ve Avrupa dillerinde esaslı geliþmelere yol açmıştır. Türk milleti her iki medeniyet dairesi içinde yer alması münasebetiyle Türkçe her iki kùltürden de etkilenmiştir. Milletimiz önce Ýslam kùltür ve medeniyeti içinde yer alırken, XIX. yüzyıldan itibaren Batı dünyası ile yakınlaşınca, o medeniyet ait yeni kavramlar ve düþünceler hayatımıza girmeye başladı. "Garplılaşmak", "Batılılaşmak" diye nitelendirilen bu dönem, dilimiz için de birtakım yeni geliþmelere sahne oldu. Çağın medenî geliþmelerine uygun bir gidiþi yakalayabilmek için ilimde teknikte, sanatta, edebiyatta, gazetecilikte vb. alanlarda yeni bir terim sistemi ortaya koymak gerekiyordu. Oysa ki, o zamanki yazı dilimiz, konuşma dilinden tamamen ayrılmış, yapay bir görünüm kazanmış, çağın bu geliþmelerine ayak uyduramıyordu. Tanzimat aydınları Batıdan gelen yeni kavramları karşılayabilmek için başlıca iki yola başvuruyorlardı: Ya Fransızca kelimeleri olduğu gibi kabul ediyorlar, ya da Arapça ve Farsçaya dayalı yeni kelime ve þekiller türetiyorlardı. Böylece Tanzimat döneminin dili, bir yandan Fransızca kelimelerle öte yandan özellikle Arapça köklerden türetilmiş yeni kelime ve tamlamalarla genişlemeye başladı. Zamanın partlarına göre Tanzimatçıların yaptıkları iş aslında yanlış değildi. Batı dillerinin istilasına Türkçesini hiç olmazsa kendi bütünlüğü içinde geliþtirmeye çalışıyorlardı. Çünkü Türk milleti tarihin ve zengin bir kùltürün sahibi idi. Böylesine büyük bir zenginliði taşıyan millet, elbette kendi benliğini koruyacak ve kùltürünü yaşatacaktı. Meprutiye'ten sonra konuşulan dil ile yazılan dil arasında kapatmak ve sade bir yazı dili meydana getirmek yoluna gidildi. Ancak Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı gibi milletçe üradığımız büyük felaketler, Batı dünyası aydın insanlarımızda bir apaçıklık duygusuna yol açtı. Bu duygunun sevkiyle Batı dünyası her yönde taklit edilmeye başlandı. Bu taklit ve Batı hayranlığı karşısında toplum hayatımız deðişmeye, ve âdetlerimiz sarsılmaya, Batı dünyasından, özellikle de Fransızcadan bir yığın kelime dilimize girmeye başladı. Gücümüzün tükendi zannedildiği bir anda Ýstiklal Savaşı gibi büyük bir zafer kazanarak, millî dayanışmamızın ve gücümüzün tükenmediğini bütün dünyaya gösterdik. Ne var ki, zaferin ardından kendi millî kaynaklarımızda döneceğimiz yerde, sınırsız bir Batı hayranlığı ile kayıtsız şartsız oraya yöneldik. Bu yönelmede Batının örf, âdet, ahlak anlayışına varıncaya kadar kurumlarımızın örnek aldık. Bu hareket tarzında yalnızca Batı hayranlığı rol oynamadı, aynı zamanda millî ve manevî değerlere karşı takınılan olumsuz tavrın da etkisi oldu. Yerli ve geleneksel değerlerimiz arka plana itildi. Bu anlayış dile de hâkim oldu. Yeni nesillerin geçmiş değerlere ulaşma yolları kapatıldı; tarihî ve millî değerler kayboldu. Böylece dilimiz de sahip olduğu değer ve imkânlardan yararlanamaz duruma düştü. Bu defa kapılar Batı dillerine karşı sonuna kadar açıldı ve bir tasfiyecilik hareketi başladı. Dilimizde Arapça, Farsça kökenli ne kadar kelime varsa dilden çıkarılmaya ve yerlerine Batı kaynaklı kelimeler veya nasıl türetildikleri belli olmayan binlerce uydurma kelime konmaya çalışıldı. Bu yolla pek çok uydurma kelime resmî dile öğretim diline yerleştirildi. Bu durum gerek aydınlarımızda, gerekse yeni nesillerde ana dil duygusunu ve dil þuurunu köreltip, dil üzerindeki duyarlılıkları yok etti. Böylece aydınlarımız kendi ana dili ile düşünme yerine, tamamen Batı dilleri ile düşünmeye, yani bir çeþit fikir tercümesi yapmaya başladılar. Bu dillerle düşündüklerini ifade edemeyince de kelime uydurmaya kalktılar. Böylece fikir ve kùltür hayatımız kıysırlaştı. Esasen bir dilden başka bir dile kelime girmesi de tamamen düşünme ile ilgilidir. Eğer bir millet kendi dili ile düşünmez, kendi dili ile ilim ve sanat eserleri ortaya koymazsa, o zaman milletin diline kendisiyle düşündüğü dilin kelimeleri girer. Bugün dilimizin Batı kaynaklı kelimeler tarafından kuşatılmasının en önemli sebeplerinden biri, dilimizin aydınlarımız tarafından ihmal edilmiş olması ve düşünce dünyalarındaki bu deðişikliklerdir. Zira bir dilin fakirliði, zenginliði, kirliliði, temizliði dilin doğrudan doğruya kendisiyle değil, o dilin taşıyıcısı ve kullanıcısı olan insanlarla ilgilidir. Eğer bir dil ile bir şey düşünülüyor, o dil ile bir şey üretilmiyorsa dilin geliþmesi zenginleşmesi nasıl mümkün olabilir? Dil bir imkânlar sahasıdır. O sahada üretim yapmak o dilin kullananların görevidir. Ancak yeni üretimler yaparken de dilin işleyişini ve estetiğini göz önünde bulundurmak gerekir. Dil insandan ayrı bir varlık alanı değil, onunla birlikte var olan bir varlık olup varlık âlemini adlandırmak suretiyle yeni þekiller kazanır. Yani dil ile varlık âlemi arasında sıkı bir karşılıklı münasebet vardır. Bu yüzden dil olmadan düşünme mümkün değildir. Düşünme ise ancak varlık âleminde karşılaştığı olan, manası bulunan kelimelerle gerçekleşir. Bu yüzden yapay olarak türetilen kelimeler hemen göze çarparlar. Bunlar cümlenin fikrin yapısında bozukluk meydana getirirler. Yani, varlık âleminde karşılaştığı olmayan bir kelimenin bir fikir ifade etmesi mümkün değildir. Bu bakımdan uydurma kelimeler içi boş kalıplar gibidir. Yeni kelimelerden ancak dilin düşünme ve işleyiş yönünden sindirilen ve halka mal olan kelimeler dilin geliþmesine yardımcı olurlar. Uydurma olanlar ise dilin geliþmesine engel olurlar.

Kitle Ýletişim Araçları ve Türkçe İçinde Yaşadığımız alanda olumlu veya olumsuz derin etkilerini görmekteyiz. Ürettiği her türlü programda ifade ve etkileme vasıtası olarak kullandığı dil ile de bu araçlar gündemin en başında yer

kolaylaştırmaktadır. Bu kelimelerle yetipen gençler temiz, özenli, estetik deðere sahip cümleler kuramadıkları gibi, sloganlaşmış üç beş argo kelimenin öte-sinde bir kelime dağarcığına sahip olamamaktadırlar. Bugün gençlerimizin konuşmalarına kulak veriniz "acayip, uh, oho, yemezler, yuhuu, yani, bey, hadi lan" gibi kelimelerin dâbında zengin bir kelime kadrosuna sahip bulunmadıklarını görürsünüz. Ayrıca tecrübesiz sunucuların, kelimeleri yanlış tonlama ve vurguyla, bozuk bir diksiyonla telaffuz etmeleri de, bu bozuk dilin gençler arasında yaygınlaşmasını adeta teşvik etmektedir. Gençler de özentikle onlar gibi konuşmaya başlamaktadır.

5. Yabancı kelime kullanımı bakımından. Kitle iletişim araçlarında, Türkçenin kullanılışında önemli bir sorun da Batı kaynaklı kelimelerin dilimizi kışatmasıdır. Dil inkılabı ile başlatılan dili sadeleştirme çalışmaları sırasında dilimizde yerleşmiş bulunan Arapça, Farsça pek çok kelime dilimizden atılarak yerlerine yeni kelimeler teklif edilirken, aynı duyarlılık Batı dillerinden gir-miş olan kelimelere karşı gösterilmemiştir. Arapça, Farsça kelimeler birer suçlu gibi değerlendirilmiş, buna karşılık Batı dillerinden gelen kelimelerin dilimizi kışatmasına kasıtlı olarak göz yumulmuştur. Günümüzde de, her gün Batı kökenli yüzlerce kelime dilimize girmektedir. Bunun çepitli sebepleri vardır: a) İhtiyaç. Teknoloji alanındaki gelişmeler, hayatın bütün alanlarında köklü yeniliklere yol açmaktadır. Teknik sahadaki bu hızlı gelişme karşısında, dilimizin bu terimlere karşılık bulma hızı çok yavaş kalmaktadır. Böylece yabancı kelimelerle birlikte kelime de dilimize girmekte ve bir ihtiyacın karşılanması için kullanılmaktadır: ankesörlü, video, kamera, televizyon, volkmen, bilgisayar, disket, hard disk, dinamo, faks, flaş, kompakt disk, no-frost, bilt vb. b) Özenti. Pek çok kuruluş, özellikle ticari amaçla yabancı isim kullanmaktadır. Bunların başında radyo ve televizyon kanallarının adları gelmektedir: Cine-5, Show TV, Star, Flash TV, Mesaj TV, Number One FM, Süper FM, Class FM, Radyo Blue vb. gibi. Dergi adları: Vizyon, Aktüel, Hey Girl, Antrakt, Cosmopolitan. Pet Show, Autoshow, Auto Katalog, İntermedia, Ekonomi, FOCUS. Tempo. Aksi-yon, Paramatik vb. İp yeri, dükkan, mağaza isimleri: Coşytinena, Karosel, Capitol, Sabancı Center, Export Shop, Cafe Bar, String Bar, Capella Music Shop, Prestige, Pyramid, Food Bank vs. c) Yenilik arzusu. Eski çadırlar yerine, bir tazelik ve yenilik arzusu da bu kelimelerin kullanılışını yaygınlaştırmaktadır. Mesela dükkan yerine "butik", mezeci yerine "parküteri", bakkal yerine "market", merkez yerine "center", gösteri yerine "show" gibi pek çok kelime ülkemizin en uzak ve küçük yerleşim merkezlerinde bile yaygın olarak kullanılmaktadır. ç) Bilgisizlik ve üpengeçlik. Dilimizde kullanılan yabancı kelimelerin pek çoğuna Türkçe karşılık bulmak mümkünken, insanların her nedense böyle bir gayretin içine girmemekte, bunlara Türkçe karşılık aramayış gereksiz bir gayret saymaktadır. Hatta bulunmuş karşılıkları dahi kullanmamaktadır. d) Gösteriş merakı. Orijinal görünmek veya dikkat çekmek için konuşma ve yazılarda, gerekli gereksiz yabancı kelimeler kullanılmaktadır. Bunların, bir ihtiyaç olarak değil, sırf özenti ve gösteriş olarak kullanılmaları, yaygınlaşmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca televizyon programlarında ve reklamlarda yabancı kelime-lerin etkiyi arttırıcı, üstünlüğü vurgulayıcı ve kaliteli olmanın mar-kası gibi takdim edilmesi de yabancı kelime kullanımını özendir-mektedir: mite buster, data bank, fried chicken, hamburger, mega kupon, ultra prima, super market vs. e) Yabancı dilde öğretimin yaygınlaşmış olması. Yabancı dille öğretim kademelerinde öğretim terimlerinin dile girmesine sebep olduğu gibi, Türkçeleri mevcut olan bazı terimlerin de yabancı karşılıklarıyla öğrenilmesine yol açmaktadır. Durum böyle olmasına rağmen bazı ortamlarda ve birçok üniversitede yabancı dille öğretim yapılması hem öğrencilerin, hem de dilimizin zararına olmaktadır. Orta öğretimde fizik, kimya, matematik gibi fen konularını yabancı dille öğrenen öğrenci üniversite sınavlarında bunların Türkçeleriyle karşılaştığında zorlanmaktadır. Böylece öğrenci hem kendi dilinin terim varlığından habersiz olmakta, hem de ana dili açısından uzak kalmaktadır. f) Ana dile ilgisizlik. Yabancı kelimelerin yaygınlaşmasının başka sebebi de ana dile karşı ilgisiz kalma, buna karşı yabancı dillerde karşılık kökü körne bir hayranlık duymadır. Her dil, münasebette bulunduğu başka dillerden sıyrılarak ödünc kelimeler alabilir. Bu kelimelerin sayısı belli bir oranı geçmediği sürece, o dilin tabii seyri veya bünyesi bozulmuş sayılmaz. Ayrıca bu kelimelerin dilin ifade gücünü arttırmada önemli katkıları da olabilir. Bu unsurlar dilde rahat dâbnebilme ve ifade edebilme imkânını ortaya koyabildikleri ölçüde faydalıdır. Ancak dilimizi yabancı tesirlere karşı da gelişip gelişme terk etmemeliyiz. Dilimizin gelişmesini engelleyecek, tutarlılığı bozacak dâb tesirlere karşı onu korumak mecburiyetindeyiz.

Alınması Gereken Önlemler E olmak üzere, Türkçenin kullanım açısından bir kirlenmeye ve bozulmaya maruz kaldığı görülmemektedir. Her geçen gün daha da artan bu kirliliği ve bozulmayı önlemek için bir dil inzibatına ihtiyaç vardır. Bu konuda toplumda herkese görev düşmektedir. İhtiyaç duyulan bu dil inzibatını gerçekleştirmek için: 1. Ana dili öğretimine gereken önem verilmelidir. İlk okuldan başlayıp, üniversite de dahil olmak üzere, 15 yıllık bir eğitim son-rasında bile insanların ana dillerini hakkıyla konuşup yazamıyor ve onu gerektiği şekilde kullanamıyorsa, onun öğretiminde bir ek-siklik var demektir. Radyolarda, televizyonlarda konuşan, spikerlik yapan gençlerimize Türkçeyi düzgün kullanamıyorlar diye kızıyor ve onlardan pikâyetçi oluyoruz. Acaba bunlar ana dillerini yeteri kadar tanıyor biliyorlar mı? Onlara bunu sormuyoruz. İnsanlarımızın önce her bakımdan dejenere edip sonra da bunlar niçin böyle yapıyorlar diye yargılamaya hakkımız yoktur. Öncelikle insanların bilgilendirmek ve ana dili için sahipsiz kılınan mecburiyetindeyiz. Esasen dilde meydana gelen bu çözülüş, toplumun diğer kültür de-ğerlerinde meydana gelen top yekün çözülmenin dile yansımış pek-linden ibaret olup, bir zihniyet deşipikliğinin ifadesidir. Bunun önüne geçip gençlerimizi, millî kültür ve ana dili için sahipsiz kılınan mecburiyetindeyiz.

gençler olarak yetiştirmediklerimiz sürece de bundan kurtulmamız mümkün değildir. Bunun için: a) Öğretmenlerin iyi bir biçimde yetiştirmelerine özen gösterilmelidir. Ayrıca öğretmenlik mesleğini toplumda saygın bir konuma yükselterek, öğretmenleri geçim sıkıntısından kurtarıp, kendilerini sürekli yenileyip geliştirebilecekleri bir duruma getirmek gerekmektedir. b) Okullarımızda iyi bir dil bilgisi öğretiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dilin işleyiş kurallarının ihtiva eden dil bilgisi, ana dili öğretiminde çok geniş bir faaliyet alanının kapsamaktadır. Bakımdan üniversiteye gelinceye kadar daha ilk ve orta öğretim seviyesinde sistemli bir dil bilgisi öğretiminin gerçekleştirilmesi, dilin ses, düşünme ve işleyiş düzeninin iyice kavratılması gerekmektedir. Bunun için dil bilgisi programları ilk ve orta öğretim seviyelerine ayarlanmış biçimiyle metinlere dayalı olarak uygulanmalı ve zaman zaman tekrar edilmelidir. Bu tür uygulamaların öğrencilerin dil yeteneği kazanmalarında iyi sonuçlar vereceği muhakkaktır. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılarak çok kitap okumaları sağlanmalıdır. Bir dili doğru yetkin bir şekilde kullanabilmek için o dille meydana getirilmiş düzgün ve doyurucu örneklerin duyarak ve okuyarak iyice özümsemesi gerekir. Bunun için bol miktarda metin incelemesi yapılmalıdır. Bu tür incelemelerde öğrenci, telaffuzunu düzeltme, okuduklarının anlamı, karpı yeni kelimeleri öğrenerek de kelime dağarcığını zenginleştirme imkânını elde eder. Dil babında milletin kültür servetini meydana getirdiği için de bu metinler aracılığıyla o dilin sahip olduğu kültür değerlerini tanıyır. ç) Yabancı dille öğretimden vazgeçilmelidir. Bunun yerine ana dilini iyi öğretip, yabancı dil öğretimine ağırlık verilmelidir. 2. Araştırma, teklif, denetim yapmaya gücüne sahip bir mü-essesenin otorite olarak kabul edilmesi gerekir. Dilimizdeki bu sađ-lıksız gidişin sebeplerinden biri de, bu konuda son sözü söyleyecek yetkili bir otoritenin bulunmamasıdır. Bu bozukluk, gücü devlet ve milletçe kabul edilmiş bir merci olmadan düzene sokulamaz. Türk Dil Kurumu bu görevi yerine getirebilir. Bunun için Kurumun bugünkü yapısının bir tepekkül hâline getirmek gerekmektedir. 3. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na eş televizyon ve radyo programlarının dil ve anlatım yönünden denetleyecek bir kurulun kurulması ve radyo ve televizyon yayınlarda kullanılacak Türkçe'nin sınırlarının belirlenmesi gerekir. Radyo ve televizyonlarda (özel ve resmî hepsinde) spiker, sunucu, program yapımcısı vb. olarak görev yapacak kimselerin mutlaka bir dil eğitimine tabi tutulması ve kendilerine bu görevi yapabileceklerine dair bir belgenin verilmesi gerekir. Elinde belgesi olmayanlara bu gibi görevler verilmemelidir. Piyasada, çok sınırlı bir kitleye hitap eden özel bazı dil ve dik-siyon kursları varsa da, bunlar az sayıda kişiye hitap etmekte olup yeterli değildir. Bunların yerine, toplumun bütününe hitap etme imkanı olan TRT'nin Milli Eğitim Bakanlığı ve Dil Kurumu ile iş birliğine giderek bu konuya eğilmesi şarttır. En basit işler için bile "eğitim kursu", "çýraklık eğitimi" gibi kurslar açan devlet, hayatı önemi olan bu iş için herhangi bir eğitimci program dahi düzenleme-mektedir. Son zamanlarda eline mikrofon alan herkes, spiker olarak, sunucu olarak televizyonlarda boy göstermektedir. Öyle zannediyorum ki, bu kişilerin pek çoğu herhangi bir alanda düzenli bir eğitim bile görmemişlerdir. 5. Türkçeyi özendirici yollara başvurulmalıdır. İçinde bulunduğumuz partlarda, dilin güzel kullanılması konusunda zorlayıcı usul-ler kullanmak belki mümkün olmayabilir. Bunun için Türkçe kullanılmayışına itina gösteren kişi ve kuruluşlar maddi ve manevi bakımdan taltif edilmeli; Türkçe kullanımında yanlışlık yapanlar ise birtakım haklardan mahrum bırakılmalıdır. Başta Millî Eğitim Bakanlığı üzere resmî ve özel bütün kuruluşlar işe alma, göreve atama ve terfilerde, çalışanlar için eğitim Türkçe sınavı uygulaması, Türkçeye olan ilgi artar ve dili güzel kullanma meselesi de kendiliğinden çözülür. Eğer bugün yabancı dillere karpı gösterilen ilgi ve tepvikin yarısı bile dilimize karpı gösterilmiş olsa, Türkçenin halledilmemiş hiçbir meselesi kalmaz. Maaalesef Türkçe yabancı diller karpısında daima arka sýraya itilmekte ve üvey dil muamelesi görmektedir. Bugün dilimizin bozulduğu ve kirlendiği yolundaki kanaatler, dilimizin tam olarak bilinmemesinden ileri gelmektedir. Bu durum, dili kullanan kişinin dil anlayışı, kültür ve bilgi seviyesi ile ilgilidir. Dilimizin doğru ve güzel kullanılması istiyorsak, insanlarımızın bu bunun yollarını öğretmemiz gerekir. Bu yol da iyi bir dil eğitimidir. İnsanlarımızda görülen bu dil bozukluğunun sebebi, kültürsüzlük ve bilgisizliktir. Dil kültürle birlikte gelişir ve canlanır. Çünkü dil, insandan ayrı olarak bulunan bir varlık alanı değil, insan kültürünü meydana getiren ve onu taşıyan bir araçtır. Dolayısıyla ilim, felsefe, sanat hepsi dilde saklıdır. Dil taşıyıcısı ve kullanıcısı olan insan eğer konuştuğu dilde var olan kültür değerlerine sahip bulunmuyorsa, anlatım bakımından da zengin ve üstün bir dil kullanamaz. Yani dilimizin geçmiştten bugüne sahip olduğu üstün ve zengin kültür değerlerini insanlarımızın veremiyorsak o Türkçeyi güzel kullanmalarını sağlayamayız. Kısa, toplumdaki herkesin millî değerlerimize sahip çıkacak bir dil için için sahip olmayış, yabancı dillere karpı körü körüne duyulan bu hayranlık kalkmadıkça ve bu bayağılık iflas etmediği sürece, sađ-lıksız gidişten kurtulmamız mümkün değildir.